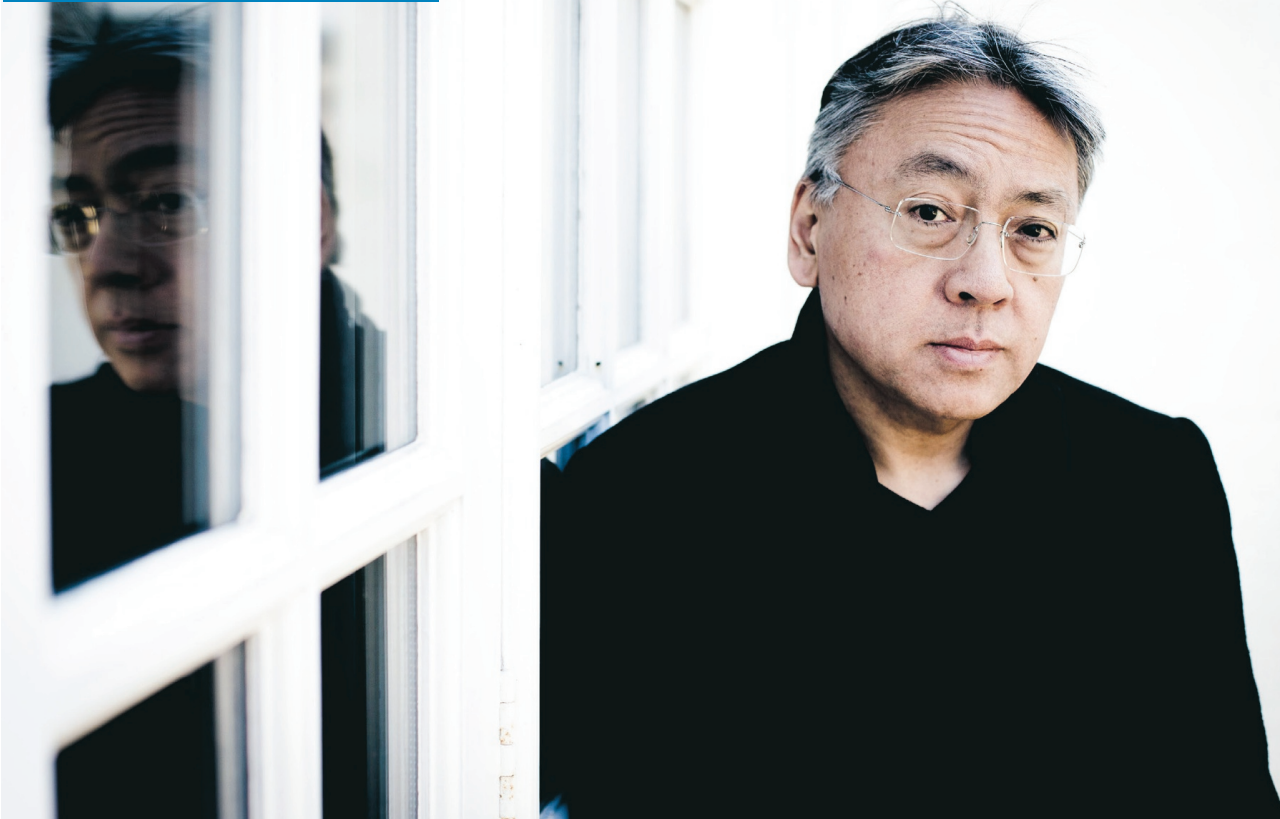

→ Nobelpriset i litteratur 2017 | SvD.se

Novellsamlingen "Nocturner: Fem berättelser om musik och skymning" är uppbyggd som ett musikstycke där teman presenteras och utvecklas. Foto: Charlie Forgham-Bailey/IBL

Kommentar | Ishiguro och musiken

Ishiguro landar i ett mollackord

Kazuo Ishiguros prosa förklaras bäst i musikaliska termer som klangbotten och toner. Författaren Madeleine Hessérus skriver om en Nobelpristagare som bygger berättelser som musikstycken.

Madeleine Hessérus
litteratur@svd.se

Att språk inte bara handlar om de betydelser det talade och skrivna ordet förmedlar, utan i lika hög grad utgörs av tonfall, åtbörder och gester är något som Nobelpristagaren Kazuo Ishiguro gång på gång i sin prosa prövande tolkar och finner ett unikt uttryck för.

Som ny eller ovan läsare av Ishiguro är det kanske svårt att genast upptäcka hans särprägel som berättare, eftersom språket hos honom inte utgörs av en kraftfull fond mot vilken intrigen eller persongalleriet spelar. Hans språk är avklarat, ändå lyckas han ingjuta så mycket känslomässighet i vardagliga scener, att man som läsare upptäcker att det måste vara just så, och just där som det verkligen viktiga i livet sker, det som man vanligen missar.

Effekten av hans prosa kan kanske bäst förklaras i musikaliska termer, med ord som klangbotten, toner, ackord.

Musiken har också rent konkret spelat en viktig roll i Ishiguros liv. Som barn sjöng han i gosskör och som tonåring drömde han om en karriär som låtskrivare i Bob Dylans och Leonard Cohens anda.

Bland sparade noteringar och dagboksanteckningar från ungdomstiden finns ett par texttrader ur den första sång han skrev, "Shingles": "Will your eyes never re-open upon the shore where you once lived and played". Textraden pekar framåt mot de teman han sedan oavbrutet arbetat med i författarskapet: nuet och det förlutna, minne och glömska och människans förtvivlade försök att greppa de drömmar som ovillkorligen undflyr henne.

I särskilt två av hans verk, romanen "Den otröstade" ("The Unconsoled", 1995) och novellsamlingen "Nocturner. Fem berättelser om musik och skymning" ("Nocturnes", 2009) har musiken, förutom som rytm och tonfall i

prosan, också en tematisk förankring. Som alltid, i Ishiguros prosa, har vi att göra med människor som kämpar, och som är intrasslade i sig själva eller i samhälleliga överenskommer som de varken förmår tillfredsställande tolka eller sätta sig upp mot. I slutändan står de där oförstådda, ofta ursäktande sig själva, så som det kan låta i "Den otröstade": "Förlåt mig, sir, förlåt mig, men jag kunde inte sitta kvar här ett ögonblick till utan att avbörda mig detta ... detta vittnesbörd om min klumpiga natur."

I romanen "Den otröstade" beskriver Ishiguro med ett slags drömmens logik jag-personens och konsertpianisten Ryders irrfärder i en stad någonstans i Centraleuropa där han ska framträda, men han har förlagt sitt tidschema och de människor han möter upptar hans tid i onödan och inte sällan tycks han inte kunna göra klart för sig vilka de

är eller i vilken relation han står till dem. Ishiguro uppfinner här, utan att fastna i psykoanalytiska tolkningsmodeller, men med en blinkning mot Kafka, ett alldeles eget sätt att skildra mardrömmen – han bjuder in oss i sitt eget huvud, där vi berövade vår orienteringsförmåga motståndlöst glider med i hans dröm.

”
Som tonåring
drömde han om
en karriär som
låtskrivare.

Säkert har Ishiguros dubbla identitet som engelsman och japan präglat hans syn på tillhörighet. Hans romangestalter låter sig anpassligt, men inte utan integritet, infogas i skiftande miljöer samtidigt som de hanterar en för dem obegriplig värld. Ishiguro uppfinner därmed ett språk för outsiders och dennes livsstrategi; det tysta iakttagandet av det som rör sig under ytan, det som lever i de små åtbörderna, i färgskiftningarna, i minsta tecken.

Han är i det hänseendet undertextens mästare.

Novellsamlingen "Nocturner: Fem berättelser om musik och skymning", är uppbyggd som ett musikstycke, ett orkesterverk där teman presenteras, utvecklas och upprepas. Var och en av berättelserna har sin egen ton och rytm, vi möter en sångare i Frank Sinatra-traditionen, en kammarmusiker, en jazzmusiker. Berättelserna tonar över i varandra, ibland med svart humor och farsartade vändningar, men oftast utmynnande i mollackord, där huvudpersonerna till sist står hjälplöst utlämnade.

Någonting har gått förlorat, och det är inte nödvändigtvis ett sorgligt faktum, bara en del av livet och dess villkor. Vad det var som undflydde dem minns gestalterna i Ishiguros berättelser kanske inte längre, det ekar bara som det sista kvardröjande ackordet i ett musikstycke.

Madeleine Hessérus är författare. Hennes senaste roman "Elefantens fot" (Natur & Kultur, 2016) är den avslutande delen i hennes civilisationskritiska trilogi "Urbanien".